Майже як удома

Два способи жити. Одне місце для близькості

Laura Bellini

Майже як удома

Два способи жити. Одне місце для близькості

Laura Bellini

ROMANS

ISBN: 9788384904534

ALL-IN Rafał Płonkowski

ЗМІСТ

INTRO 4
Розділ 1 - Чоловік із власним планом 9
Розділ 2 - Умови, яких не було в договорі 21
Розділ 3 - Дорога не завжди веде прямо 34
Розділ 4 - Поза картою 46
Розділ 5 - Межа між роботою та бажанням 60
Розділ 6 - Місце, де можна залишитися 68
Розділ 7 - Ранок після змін 81
Розділ 8 - Його світ 92
Розділ 9 - Випробування на власних умовах 108
Розділ 10 - Коли перестаєш бути гостею 120
Розділ 11 - Ранкове світло 131
Розділ 12 - Місце, якого я не обирала 140
Розділ 13 - Ціна спільного плану 152
Розділ 14 - Те, про що ми мовчимо 161
Розділ 15 - Дім, збудований без запитання 171
Розділ 16 - Коли доводиться вирушати 183
Розділ 17 - Два боки однієї дороги 195
Розділ 18 - Місце, куди повертаються 203
Розділ 19 - Місце поруч одне з одним 213
Розділ 20 - Майже як удома 224

INTRO

Остання зупинка мого маршруту була біля озера, на околиці села, назву якого я згодом не могла вимовити без того, щоб не звіритися з картою. Того пообіднього часу це, однак, не мало жодного значення. Діти сиділи на ковдрах серед очерету, дорослі тримали в руках паперові стаканчики з чаєм, а я читала вголос уривок із роману про героїню, яка пів життя намагалася знайти місце, де ніхто нічого від неї не вимагатиме. Коли я закрила книжку, одна з дівчаток підійшла до моєї машини й запитала, чи приїду я ще раз.

— Якщо дорога буде проїзною, — відповіла я.

— А якщо ні?

— Тоді знайду іншу.

Вона усміхнулася так, ніби саме такої відповіді й очікувала. Мені вона теж подобалася. Проста, правдива і вже давно була моїм способом життя.

Моя нинішня машина, білий фургон із темно-синім написом «Книгарня в дорозі», стояла за кілька метрів від нас, із широко відчиненими задніми дверима. Усередині пахло папером, деревом і кавою, яку я вранці примудрилася розлити на гумове покриття підлоги під час зупинки. Полиці трималися молодцями, хоча одна вже тиждень скрипіла на поворотах, а бічні двері доводилося зачиняти стегном. Я любила цю машину за все, що вона мені дала, але дедалі частіше ловила себе на думці, що вимагаю від неї більше, ніж вона здатна мені запропонувати.

Саме тому я купила другу.

Починала я з трьох ящиків, розкладного столика й автомобіля, який після кожного дощу пахнув вологою оббивкою. З часом люди почали чекати на мене в тих самих місцях. Одні приходили по детективи, інші повертали книжки, які придбали місяць тому, щоб порекомендувати їх мені з таким захопленням, ніби довіряли родинну таємницю. Бувало, хтось залишався поговорити набагато довше, ніж тривав звичайний похід за покупками. Саме заради таких моментів мені хотілося більшого простору всередині: не для того, щоб розмістити більше товару, а щоб нікому не доводилося стояти під дощем, обираючи наступну історію.

Це ще не була книгарня. Поки що це був уживаний мікроавтобус, який знав і кращі часи, і кілька ремонтів, виконаних із такою фантазією, що його попередньому власникові, мабуть, варто було стати письменником. Тепер він стояв у майстерні на околиці містечка, очікуючи на переобладнання. Усередині мали з'явитися полиці, відкидна стільниця, місце для ящиків із книжками та широкі двері, через які можна буде заходити, не нахиляючи голови. Я хотіла, щоб він став чимось більшим, ніж автомобіль із книжковими стелажами. Це мала бути маленька книгарня, здатна зупинитися біля озера, на ринковій площі чи під школою, а потім вирушити далі, перш ніж хтось устигне запитати, коли ж я нарешті пустила коріння.

У мене був план. Розписаний маршрут Вармінню, список бібліотек і невеликих місцевих свят, попередні дати зустрічей і навіть забронюване місце на книжковому ярмарку в Ольштині. Нова машина мала бути готовою до початку сезону. Мені не потрібне було диво. Потрібні були якісна робота, розумний бюджет і люди, які

розуміли, що мобільна книгарня — це не звичайний фургон для перевезення товарів із трохи гарнішим інтер'єром.

Того вечора, коли я повернулася до майстерні, здоровий глузд підказував мені їхати додому. Натомість я припаркувалася біля воріт, вимкнула двигун і кілька хвилин просто сиділа в тиші. У салоні ще зберігалося тепло після цілого дня, а на склі осідала волога. Здалеку долинав шум дороги й одинокий собачий гавкіт. Мені ще потрібно було перевірити розміри салону, порівняти їх із кресленнями та переконатися, що в проєкті поміститься відкидна стільниця. Завтра мала розпочатися справжня робота. Я не хотіла нічого відкладати на потім.

У майстерні горіла лише одна лампа. Бічні двері були не зачинені, тому я зайшла всередину, покликавши механіка на ім'я, але у відповідь почула тільки тишу. Мій новий автомобіль стояв посередині цеху, частково позбавлений бічних панелей. Без них він здавався більшим і водночас беззахиснішим. Я провела долонею по холодному краю металу, ніби так могла перевірити, чи було розумним рішення придбати його.

На столі лежав роздрукований проєкт. Я розгорнула його поруч із рулеткою й почала звіряти розміри. Першу проблему виявила швидко: ніша, у якій я планувала розмістити найнижчі полиці, була вужчою, ніж зазначалося в документації. Друга з'явилася трохи згодом. Якщо залишити прохід таким широким, як я хотіла, відкидна стільниця буде коротшою. Якщо збільшити стільницю, комусь доведеться протискатися боком між стелажами.

Я сіла на перевернутий ящик. Це не була катастрофа. Мені подобалося розв'язувати проблеми, особливо ті, що

мали конкретні виміри й не вимагали вгадувати чужі наміри. Я могла пересунути полиці, змінити глибину стільниці, відмовитися від однієї шафки. Але я не збиралася жертвувати комфортом людей, які мали заходити всередину. Книжкам не потрібна була розкіш. Людям було потрібне місце, де вони могли б хоча б на мить почуватися вільно й невимушено.

Я пересунула рулетку по підлозі й занотувала наступні цифри. Для мене було важливо зберегти такий прохід, щоб двоє людей могли розминутися, не перепрошуючи й не затримуючи подиху. Я також хотіла залишити місце для маленького табурета, адже старшим покупцям часто потрібна була хвилина, перш ніж вони вирішували, яку книжку обрати. Я заклала ці вимоги в проєкт від самого початку. Це були не декоративні дрібниці. Саме вони визначали різницю між магазином, який просто їздить, і місцем, до якого хочеться повертатися.

Я дістала з сумки блокнот. На першій сторінці були записані дати, назви населених пунктів і прізвища людей, які пообіцяли допомогти з першими зустрічами. Поруч іншим кольором був список справ. Більшість пунктів уже були позначені як виконані. Дивлячись на нього, я відчула коротке, неприємне полегшення: усе залежало від мене. Якщо щось не вдасться, мені не доведеться розмірковувати, чи хтось дотримав слова. Якщо ж усе вийде, ніхто не зможе сказати, що я завдячую цим чиєюсь милістю.

Телефон завібрував на столі. Повідомлення від механіка було коротким: «Завтра о восьмій приїде Вітек. Проєктувальник. Вам потрібно заново узгодити планування, бо з цими розмірами нинішній варіант не підійде». Я прочитала його двічі. Мені не подобалося,

коли хтось повідомляв про зміну плану так, ніби моя присутність мала бути лише формальністю. Я відповіла, що буду о восьмій і хочу побачити всі можливі варіанти, перш ніж хтось почне щось різати.

На мить у мене виникла спокуса дописати, що це моя книгарня, мої гроші й мій маршрут. Але я цього не зробила. Я ще не знала чоловіка, який мав приїхати, не знала, як він працює і чи вміє слухати. Я не збиралася починати співпрацю зі сварки з людиною, яка, можливо, просто добре зналася на своїй справі.

Я вимкнула лампу й вийшла надвір. Повітря пахло мокрою травою та водою. На парковці мій старий фургон терпляче чекав, наче вірний пес, який не ставить запитань, навіть коли я повертаюся пізніше, ніж обіцяла. Я сперлася на його бік і подивилася в напрямку дороги. Завтра я мала познайомитися з чоловіком, від якого залежала форма нової книгарні. Мій план був готовий, принаймні на папері. Та вперше за довгий час ішлося вже не тільки про те, куди я поїду.

Чи зможу я дозволити комусь долучитися до ухвалення рішень щодо місця, яке мало належати мені, і водночас не втратити права будь-якої миті вирушити далі?

Розділ 1 - Чоловік із власним планом

О восьмій п’ять я вже була в майстерні, з блокнотом під пахвою, двома стаканчиками кави й упевненістю, що принаймні сьогодні ніщо не повинно мене здивувати. Один стаканчик я поставила на стіл поруч із документацією, а другий збиралася випити дорогою назад, якщо розмова з проєктувальником виявиться такою ж довгою, як обіцяло повідомлення механіка. Мій план на ранок був простим: оглянути автомобіль, обговорити розміри, визначити послідовність робіт і вийти звідси з конкретним графіком. Мені зовсім не хотілося годинами дискутувати про те, чи є книгарня на колесах хорошою ідеєю. Цей етап я вже давно пройшла.

Усередині грало радіо, хтось пересував металеві деталі бетонною підлогою, а біля мого автомобіля стояв чоловік у темній сорочці із засуканими рукавами. В одній руці він тримав згорнутий аркуш, а другою спирався на край відчинених дверей. Він не був схожий на людину, яка прийшла лише побіжно поглянути на проєкт. Обличчя зосереджене, ледь насуплене чоло й той особливий різновид спокою, який іноді дратує навіть більше, ніж поспіх.

— Аліна Ратай?

— Залежить від того, хто запитує.

Він повернувся до мене.

— Славомир Вітек. Я маю спроєктувати інтер’єр цього автомобіля й подбати про те, щоб після переобладнання він і надалі залишався придатним для руху.

Він простягнув мені руку. Потиск був упевненим, але без показної сили. Я помітила кілька невеликих слідів мастила біля нігтів і годинник із подряпаним ремінцем. Він не був схожий на людину, яка проводить цілі дні за письмовим столом, хоча його професія цілком могла б цього вимагати.

— Приємно познайомитися. Сподіваюся, ви вже встигли ознайомитися з проєктом.

— Встиг. Саме тому я хотів побачити автомобіль перед розмовою.

— Але ж він прямо перед вами.

— Саме так.

Я не відповіла. Поставила каву на стіл і розклала документацію. У мене були підготовлені три варіанти розташування полиць, два варіанти стільниці й список обладнання, від якого я не збиралася відмовлятися. Усе було описано, виміряно й ретельно продумано. Я купила автомобіль зовсім не для того, щоб тепер якась випадкова людина облаштовувала його на власний смак.

Славомир розгорнув свій аркуш поруч із моїм. Він уважно розглянув креслення, а потім провів пальцем уздовж запланованої конструкції.

— Це ваш остаточний варіант?

— Так.

— Хто його підготував?

— Я. Розміри консультувала з попереднім механіком, але сама концепція моя.

— Це помітно.

Я не була впевнена, чи варто сприймати це як комплімент.

— Вам щось не подобається?

— Кілька речей.

Він посунув документацію в мій бік і вказав на нижню частину конструкції.

— Тут ви хочете розмістити важчі ящики. Тут холодильник, а з іншого боку резервуар для води. На папері все виглядає цілком розумно, але ви не врахували, як автомобіль поводитиметься на дорозі. За повного завантаження розподіл ваги може стати проблемою.

— Саме тому я й найняла проєктувальника.

— У такому разі дозвольте мені виконати цю частину роботи.

Він сказав це спокійно, без найменшої іронії. І саме тому я не могла просто відмахнутися від його зауваження, сприйнявши його як звичайну спробу продемонструвати власну важливість.

Я підійшла до автомобіля й зазирнула всередину. На підлозі вже лежали демонтовані панелі, а в задній частині хтось позначив стрічкою місця майбутніх полиць. В уяві я бачила там стелажі, заповнені книжками, невелику стійку й два складні сидіння. Мені не потрібен був розкішний кемпер. Я хотіла створити простір, де людина могла б спокійно переглянути книжку, поговорити зі мною й не відчувати, що заважає іншим покупцям.

— Я не хочу, щоб ви змінювали всю концепцію, — сказала я. — Для мене важливі відкритий прохід,

невисокі полиці й стільниця, яку можна розкласти під час зупинок. Я не збираюся жити в цьому автомобілі.

Славомир подивився на мене поверх документації.

— Я не проєктую вам квартиру.

— Чудово. Бо я вже починала хвилюватися.

На його обличчі з'явилася коротка усмішка.

— Я проєктую автомобіль, який перевозитиме людей, книжки, обладнання й, мабуть, ще кілька речей, про які дізнаюся в процесі роботи. Мені потрібно знати, як саме ви збираєтеся ним користуватися.

— Я їздитиму Вармією. Бібліотеки, школи, місцеві заходи, ярмарки. Іноді маленькі населені пункти, іноді більші міста. Я не планую щодня повертатися в одне й те саме місце.

— Скільки триватимуть зупинки?

— По-різному. Від години до цілого дня.

— А ночівлі?

— Залежить від маршруту.

Він якусь мить уважно дивився на мене, ніби намагався співвіднести мою відповідь із чимось, що вже почув раніше.

— Тобто автомобіль має бути автономним.

— Він має бути практичним.

— Це не завжди одне й те саме.

Мені не сподобалося, що він говорив так, ніби мусив пояснювати мені елементарні принципи ведення власного бізнесу. Мені було тридцять шість, я вже кілька років керувала книгарнею й добре знала, скільки коштує невдало ухвалене рішення. Опікун мені був не потрібен.

— Пане Вітек, я прийшла сюди не для того, щоб вислуховувати оцінку моєї ідеї. Я прийшла по проєкт, який дозволить мені її реалізувати.

— А я приїхав сюди не для того, щоб намалювати щось, що матиме гарний вигляд на візуалізації, але виявиться небезпечним після завантаження.

Запала тиша. З іншого кінця цеху долинув удар молотка. Славомир не відводив погляду. Він навіть не намагався пом'якшити свої слова. У ньому було щось прямолінійне, що могло б дратувати, якби не той факт, що він не справляв враження людини, яка говорить лише для того, щоб настояти на своєму.

— Гаразд, — сказала я. — Тоді покажіть мені, що саме ви хочете змінити.

Він розклав креслення на капоті сусіднього автомобіля. Його пропозиція відрізнялася від моєї насамперед способом кріплення полиць і розташуванням найважчих елементів. Він хотів використати модульну конструкцію, яку можна було б частково демонтувати, якщо мені знадобиться перевезти більшу кількість ящиків. Стільницю планував закріпити на стінній конструкції, а не на окремій шафці. У нижній частині передбачав додаткові підсилення.

— У цьому є сенс, — визнала я після короткої паузи. — Але якщо ми закриємо всю стіну конструкцією, я втрачу місце для експозиції.

— Я не пропоную закривати всю стіну.

— На кресленні це виглядає інакше.

— Тому що я ще не намалював усі елементи. Спочатку мені потрібно зрозуміти, що вам насправді необхідно.

— Я надіслала список.

— Список говорить про те, чого ви хочете. Але він не говорить, від чого ви можете відмовитися.

— Від нічого, що має значення для роботи книгарні.

Він подивився на мене з неприхованою зацікавленістю.

— Це буде складніша робота, ніж я думав.

— Я можу порекомендувати вам простішу. Кажуть, в Ольштині хтось шукає проєктувальника для звичайного кемпера.

— А ви, здається, шукаєте людину, яка зможе побудувати книгарню на колесах.

Цього разу першою усміхнулася я. Не тому, що він мене переконав, а тому, що я не очікувала такої відповіді. Він не підвищував голосу й не намагався домінувати. Просто не збирався поступатися в питаннях, за які відповідав професійно.

— Добре. Почнімо з конкретики.

Наступні кілька десятків хвилин ми вимірювали салон. Славомир працював швидко, але без поспіху. Кожен розмір перевіряв двічі, позначав на аркуші й додавав короткі примітки. Коли я запитала, чому він пересуває точку кріплення полиці на кілька сантиметрів, він показав мені частину конструкції, якої я раніше не помітила. Вказав на місце, де проходило підсилення кузова, і пояснив, що не збирається втручатися в елементи, відповідальні за жорсткість автомобіля.

Я слухала, хоча зовсім не збиралася полегшувати йому завдання.

— А тут? — запитала я, вказуючи на задню частину автомобіля. — Я хотіла б мати можливість дістати два ящики, не пересуваючи решту.

— Можна зробити висувний модуль.

— Я не хочу важких напрямних. Автомобіль має їздити, а не стояти в меблевому салоні.

— Погоджуюся. Тому використаємо обмежувачі й напрямні, розраховані на відповідне навантаження. Я не збираюся встановлювати вам кухонну шухляду.

— Чудово. Я не люблю кухонь на колесах.

— А я не люблю книгарень, у яких книжки вилітають під час першого різкого повороту.

Я подивилася на нього. Він на мить витримав мій погляд, а потім повернувся до вимірювань. Я замислилася, чи завжди він мусив залишати за собою останнє слово, чи тільки тоді, коли мав справу з клієнтами, які не збиралися беззаперечно приймати його рішення.

За годину до майстерні зайшов Марек, власник, із телефоном біля вуха. Він привітав нас кивком і поклав на стіл папку.

— Бачу, ви вже познайомилися.

— Починаємо спочатку, — відповів Славомир.

— Не перебільшуй. Автомобіль ще не розібраний до останнього гвинтика.

— Але проєкт потребує змін.

Марек запитально подивився на мене.

— Нічого такого, що не можна було б узгодити, — сказала я.

— От і добре. Саме тому я вас і познайомив. Славек розуміється на таких конструкціях краще за будь-кого, кого я міг би сюди запросити. А Аліна точно знає, чого хоче. Ви повинні знайти спільну мову.

— Власне, ми цим і займаємося, — відповіла я.

Марек тихо розсміявся й повернувся до кабінету.

Тим часом Славомир розклав на столі ще кілька аркушів. На одному був поперечний розріз автомобіля з позначеним центром ваги. На іншому — ескіз модулів, які він хотів виготовити з легкої фанери й алюмінієвих профілів.

— У мене є ще одне зауваження, — сказав він. — Ми не можемо проєктувати цей автомобіль виключно з огляду на те, як він працюватиме під час стоянки.

— Чому?

— Тому що більшу частину часу ви проводитимете в ньому в русі. Якщо полиці будуть надто глибокими, книжки доведеться додатково фіксувати. Якщо стільниця буде надто широкою, вона заважатиме проходу. А якщо ми не залишимо достатньо місця біля входу, під час заходів люди утворюватимуть чергу просто надворі.

Він провів пальцем по кресленню.

— Я хотів би побачити вашу нинішню книгарню під час роботи.

— Навіщо?

— Щоб побачити, як ви обслуговуєте покупців. Як розкладаєте товар, куди відкладаєте книжки, що робите, коли хтось хоче одночасно переглянути кілька видань. Проєктувати без спостереження означало б просто вгадувати.

Я не очікувала такої пропозиції. Більшість людей, яким я розповідала про свою книгарню, одразу запитували про кількість книжок, площу або очікуваний оборот. Він хотів побачити, як проходить звичайний день.

— Завтра в мене зустріч в одному з населених пунктів неподалік Ольштина, — сказала я. — Але це не екскурсія.

— Я й не пропонував екскурсію.

— І ви не вирішуватимете, куди мені їхати.

— Я й не збираюся.

— Добре. Бо маршрут уже затверджений.

Він подивився на мій блокнот.

— На який термін?

— На кілька тижнів. Потім у мене наступні зустрічі.

— А автомобіль має бути готовий до першого виїзду?

— Так.

— Тоді часу в нас менше, ніж я припускав.

— Саме тому мені потрібні конкретні рішення.

Славомир згорнув частину креслень.

— У такому разі пропоную спочатку перевірити розподіл навантаження. Без цього я не затверджуватиму остаточну конструкцію. Можу підготувати два варіанти, але мені потрібна інформація про реальну кількість книжок та обладнання. Не хочу будувати проєкт на приблизних оцінках.

— Завтра можу привезти ящики.

— Усі?

— Я не збираюся перевозити всю книгарню до майстерні.

— Кількох типових зразків буде достатньо. Різні формати, різна вага.

— Це я можу зробити.

Я закрила блокнот. Ми не досягли всього, що я планувала, але принаймні тепер я розуміла, на чому ми стоїмо. Славомир не збирався затверджувати мій проєкт без змін, а я не збиралася дозволяти йому довільно перебудовувати простір. Однак у нас була спільна відправна точка: автомобіль мав бути функціональним, а не просто гарним.

Коли я збирала документи, помітила, що на одному з аркушів він намалював невеликий складний табурет біля входу.

— Цього не було в моєму проєкті, — сказала я.

— Ви згадували про старших покупців, яким потрібне місце, щоб спокійно переглянути книжки.

Я завмерла з папкою в руці.

— Ви запам’ятали?

— Ми ж говоримо про книгарню, а не про шафу для спальні.

Я не знала, чому ця дрібниця справила на мене більше враження, ніж усі його технічні аргументи. Можливо, тому, що від самого початку я очікувала боротьби за кожен сантиметр, а він запам’ятав те, чого я навіть не позначила на кресленні.

— Табурет має бути складним, — сказала я.

— Звичайно.

— І не повинен перекривати вхід.

— Знаю.

— І має бути зручним.

— Ви справді любите висувати умови.

— Це моя книгарня.

— Починаю розуміти.

Він узяв аркуш і дописав кілька розмірів. Не намагався переконати мене, що його ідея краща. Просто врахував мої зауваження.

Біля дверей майстерні я ще на мить зупинилася.

— Завтра буду тут після дев'ятої. Привезу ящики.

— Добре. Я підготую варіанти конструкції.

— І, будь ласка, пам'ятайте, що я не хочу перетворювати це на кемпер.

— А я прошу вас пам'ятати, що не будую полиці для причепа.

Я похитала головою.

— Бачу, ви будете непростим партнером у роботі.

— Взаємно, пані Аліно.

Я вийшла, перш ніж устигла відповісти. На парковці знайшла ключі в кишені пальта й на мить затрималася за кермом. Попереду на мене чекали кілька тижнів роботи, обмежений бюджет і проєктувальник, який, здавалося, сприймав кожну мою ідею як запрошення до дискусії. Я мала б роздратуватися. І я справді була роздратована.

І все ж, рушаючи з місця, я згадала його зауваження про складний табурет.

Він не забув, для кого насправді мала бути створена ця книгарня.

І це виявилося набагато небезпечнішим для мого душевного спокою, ніж мені хотілося визнавати.

Розділ 2 - Умови, яких не було в договорі

Наступного дня я приїхала до майстерні з трьома ящиками книжок, згорнутим захисним килимком і сумкою, у якій лежали рулетка, блокнот та кілька дрібниць, необхідних для відтворення звичного розташування моєї книгарні. В одному ящику були важкі альбоми й книжки в твердій палітурці, у другому — романи в м’якій обкладинці, у третьому — видання різних форматів, які найчастіше створювали проблеми під час розміщення на полицях. Я не хотіла, щоб Славомир проєктував простір, спираючись лише на розміри. Книжки бували різними, а покупці не завжди повертали їх туди, звідки взяли.

У майстерні вже панувала ранкова метушня. Марек розмовляв із постачальником, двоє механіків готували автомобіль до подальшого демонтажу, а біля мого фургона стояв Славомир. На ньому були темний светр і робочі штани. На столі вже лежали нові креслення, цього разу з позначеними точками кріплення.

— Пунктуально, — сказав він, коли побачив мене.

— Це погано?

— Навпаки. Особливо з огляду на те, що ви принесли половину книгарні.

— Лише ту частину, яка може вас зацікавити.

Він підхопив один із ящиків, перш ніж я встигла взятися за ручку.

— Важчий, ніж здається.

— Альбоми з архітектури та фотографії. Деякі важать більше, ніж маленький собака.

— Тоді ми не розміщуватимемо їх на найвищій полиці.

— Нарешті якесь рішення, з яким ми погоджуємося.

Він усміхнувся, але нічого не відповів. Поставив ящики біля входу й попросив показати, як зазвичай я розміщую книжки. Я розстелила килимок, дістала кілька видань і почала пояснювати, чому одні мають бути доступними відразу, а інші можна сховати в нижніх модулях. Розповідала про читачів, які приходили з конкретною назвою, і про тих, кого потрібно було зацікавити. Про дітей, які обирали книжки за обкладинками, і про старших людей, які спочатку воліли прочитати уривок.

Славомир слухав, переставляючи книжки на столі. Він не перебивав і не поспішав пропонувати власні рішення. Лише коли я закінчила, він узяв до рук один з альбомів.

— Цю книжку незручно переглядати стоячи.

— Саме тому мені потрібна стільниця.

— А якщо двоє людей захочуть дивитися її одночасно?

— Тоді мені потрібне місце, щоб вони могли стати поруч.

Він уважно оглянув ширину ящика, а потім виміряв відстань між дверима й запланованою конструкцією.

— Зробимо висувну стільницю з можливістю розкласти додаткову секцію. Але доведеться посилити кріплення.

— Наскільки це збільшить витрати?

Він назвав приблизну суму.

— Це більше, ніж я планувала.

— Можу знайти дешевший матеріал, але не хочу економити на кріпленні.

— Я не прошу вас економити на безпеці. Я прошу розумно використовувати бюджет.

— Це справедливо. Подивлюся, що можна зробити.

Він нахилився над кресленням і почав вносити зміни. Я помітила, що під час роботи його обличчя втрачало ту стриманість, яку я бачила попереднього дня. Він ставав зосередженішим і водночас невимушенішим. Йому не потрібно було розповідати про свій досвід. Достатньо було спостерігати, як він розміщував чергові елементи й перевіряв, чи справді їхні розміри мають сенс.

За кілька хвилин він простягнув мені один з аркушів.

— Подивіться.

На кресленні полиці були нижчими, ніж у моєму початковому варіанті, але їхнє розташування дозволяло використати всю ширину стіни. Стільниця знаходилася ближче до входу, а складний табурет мав власне кріплення на бічній панелі. У нижній частині було передбачено місце для транспортних ящиків.

— Це виглядає краще, — визнала я.

— Поки що не поспішайте хвалити. Ми ще не перевірили, чи все поміститься.

— Але сама ідея хороша.

— Запам’ятаю цю мить.

— Не перебільшуйте. Я не звикну хвалити вашу роботу.

— І не очікую. Достатньо, щоб ви говорили, коли щось не працює.

Я взяла креслення й уважніше його розглянула. Деякі рішення відрізнялися від того, як я все собі уявляла, але я все ще впізнавала в них свою книгарню. Це було важливо. Я не хотіла зайти в готовий автомобіль і відчути, що хтось облаштував його замість мене, навіть не запитавши моєї думки.

— У мене є ще одне питання, — сказала я. — Хотіла б узгодити правила нашої співпраці, перш ніж ми почнемо замовляти матеріали.

Славомир відклав олівець.

— Слухаю.

— Я відповідаю за призначення книгарні, асортимент, бюджет і маршрут. Ви відповідаєте за конструкцію, безпеку й технічні рішення. Кожну зміну, яка впливає на вартість або планування інтер'єру, потрібно узгоджувати зі мною. Я не хочу постфактум дізнаватися, що щось уже замовили або виготовили не так, як ми домовилися.

— Згоден. Але в мене є одна умова.

Я сперлася долонями об стіл.

— Яка?

— Якщо я вирішу, що ваша ідея загрожує безпеці або не відповідає технічним вимогам, я не реалізовуватиму її лише тому, що ви власниця автомобіля.

— Я й не очікую, що ви робитимете щось небезпечне.

— У такому разі проблем бути не повинно.

— Але я хочу, щоб кожне заперечення було обґрунтованим. Недостатньо того, що вам щось не подобається.